

Узган гасырның 90 ичүү еллар башы. Чаллы каласының шаулап-гөрлөп торған мәле. Биредө төплөнеп яши башлаган шанлы көннөр. Милли хәрәкәт казанында кайныйбыз. Ул чактагы ТИҮ житәкчелөренең берсе Зиннур Әхлиуллинның кала радиосыннан Башкортостандагы хәлләр турында чыгыш ясарга тәкъдим итүе бераз аптырашта калдырды. Аптырарсың да... Радиодан милләтне, туган телне яклаган үтә күю чыгышлар янгырамый калган көннөр юк. Кыскасы, Чаллы халкы гына түгел, э бәлки бөтен Татарстан тыңлый торған радио лабаса ул, анда өзөрләнгән тапшыруларны көн саен төш житкәндә Казан радиосы бөтен республикага тарата. Мәгәр вәгъдә биреп өлгөргән идем инде: тиз арада ике битлек язма өзөрләп, радио редакциясе урнашкан кала хакимияте бинасына киттем. Баш редактор Ирек Диндаров һәм әдәби хезмәткәр Гамир Гайфетдинов ачык йөз белән каршыладылар, язмага күз йөртеп чыктылар да, микрофон каршына утыртылар. Ирек әфәнде белән танышуым шуннан башланды.

Норлат районның Биккол авылы егете, гаять дәрәждә милли жәнлү, итагатыле, үз бәясен белеп кенә сөйләшә, беркайчан да тавышын күтәрмәс. Үз принципларына тугры. Шактый бай тормыш тәжрибәсе туплаган шәхес. Казан дәүләт университетын тәмамлаган журналист жиде елдан артыграк Тукай районның «Якты юл» газетасында корреспондент булып эшли, аннары районда – халык контроле инспекторы, КАМАЗның двигательләр заводында партком секретаре урынбасары вазыйфаларын башкара. 1989 елда, бүгенге көндө халык күнелендә «Диндаров радиосы» исеме белән

АЧЫЛЫП БЕТМАГАН

ТАЛАНТ

ИЯСЕ

сактанучы Чаллы радиосын оештыра һәм дүрт ел буена радиотапшырулар редакциясенең баш редакторы булып тора. Ул дүрт ел дигәнен қырык елга торырлык гомергә тин булгандыр, мәгаен. Андый хөрлек оясын хөтерләтүче

радио кемнәрнен генә тешенә тимәгәндер дә, кемнәр генә, әләк язып, хакимият бинасы тұпсасын таптамагандыр. Милли хәрәкәткә арты белән тормаган Чаллы хакиме Рәфқать Алтынбаевка да жиңел булмагандыр ул елларда. Шартлатып ябып куяр иде, татар милли хәрәкәтенен тау-таш актарырдай көчле чагы. Эмма әмәлен табалар тәки: «Чын хакимият радиосы»н ачалар, редактор вазыйфасына лаеклы дип саналған кешесе дә табыла. Тик Алтынбаев – булдыклы кадрларның кадерен белә торған житәкче, Ирек Диндаровны кала хакимиятендә жәмәгатьчелек белән злемтә буенча идарәнен баш белгече итеп тәғаенли. Гомеренең соңғы көннәренә кадәр шунда хезмәт куя фидакарь жән.

Узган көздә Татарстан язучылар берлеге әғъзасы, өч китап авторы, күренекле журналист Ирек Диндаровка 60 яшь тулған булыр иде. Шул дата уңаеннан дустыбызының, фикердәшебезнән ижатына, аның якты истәлегенә багышлап искә алу кичәсе оештырганнар авылдашлары. Биккол авылның әле бер ай элек кенә төzelгән мәһәбәт мәдәният йортында үтте ул күркәм чара. Килгән кунакларны әүвәл Биккол тарихына, аның кешеләренә багышланған һәм күп авылларны бизәп торырлық бинага урнашкан музей белән таныштырдылар. Анда күрше Эхмәт авылында туган һәм Биккол мәктәбенә йөреп белем алган, 14 яшенинән урын өстендей булуына карамастан, карандашын авызына кабып, илһамланып шигырьләр язган, рәсемнәр ясаган (Татарстан язучылар берлеге әғъзасы, 5 китап авторы, Гаяз Исхакый, Шәйхи Маннур һәм Сәхаб Урайский исемендәге әдәби премияләр иясе) Гакыйл Сәгыйров һәм Ирек Диндаровның да зөвүк белән эшләнгән почмаклары бар.

Әлеге тарихи мәгарәнен, әдәби музей буларак, бу көндә Фома мәктәбенә татар телен һәм әдәбиятын уқытучы Гөлүсә Әһлиуллина тырышлығы белән ачылған булын да искәртергә киректер. Бу башланғычында ана, ул чакта директор булып эшләүче ире Илшат та зур булышлық курсәткән.

Яна бинада авыл китапханәсе белән башланғыч мәктәпкә дә урын тапканнар, авыл жирлеге дә бирегә сыенган. Хәер, башланғыч мәктәп дигәнебез, 5 баладан торучы һәм бер бүлмәгә сыйган ике класс кына шул инде. Өлкән сыйныф балалары Фома мәктәбенә автобуста йөреп уқырга мәжбүрләр. Күнелне сөндергәне шул: яна уку елында беренче класска 4 бала киләсе икән. Бу исә авылның киләчәгенә өметне нығытучы якты нурга тиң. Ә болай Биккол балалары – кичәдә күрshedәге Фома мәктәбенә йөреп укучылар да актив катнашты – чыгышлары Ирек абыларының шигырьләрен уқып ирештерүләре, монлы жырлары белән сөндерүләре күнелләрдә уельп калды. Ирекнен бертуган абысы Илдус Диндаровның Норлаттан кайткан онығы Илмира Нургатина да яштәшләрнән калышмады, курайда татар халкының «Туган тел» һәм «Су буйлап» жырларын уйнап ирештерде. Гомумән, талантларга гаять бай икән Биккол авылы. Кичәгә жыелган барчабыз Гөлүсә Әһлиуллинаның «Хатын-кыз бәхете», Нурзинә Әһлиуллинаның «Язмыш», Миннур Сәфиуллинаның «Яшь гомер» жырларын башкаруларын һәм Энисә Сәфәргалиеваның гармунда татар кейләрен уйнавын тыңлап юандык. Китапханәче Наил Кәлимуллинның Чалтыдан Ләйлә Садретдинова язган – «Диндар – Ирек», И.Диндаровның тәүге ижат жимешләрнән булган һәм 1969 елда районның «Дуслық» га-

зетасында дөнья күргөн «Мектәбем» шигырләре дә мәктәп укучысы Рәфис Бәдретдинов башкаруында бик аһәнле яңгырады.

Ә инде ерак араларны якын итеп Чаллыдан ук килгөн язучылар Факил Сафин белән Әлфия Ситдыйкованың, Норлаттан кайткан абыйсы Илдусның чыгышлары Ирек Диндаровның тормыш юлын, иҗатын тагын да тулырак күзаллау мөмкинлеге бирде. Моннан ике-өч ел элек кенә тутан авылды тарихына, аның кешеләренә багышлап саллы хезмәт бастырган Илдус Диндаров искәрткәнчә, Татарстан китап нәшриятында Ирекнең 60 еллыгы унаеннан китап басылып ята икән. Шулай ук үзе төзегән һәм киләсе елда дөнья күрәчәк энциклопедик хезмәттә дә энсесе түрүнда биографик белешмә булачак. Ак калада нәшер ителүче «Көмеш қынгырау» газетасының баш мөхәррире, язучы, Гаяз Исхакый исемендәге премия иясе Факил Сафин, моннан ун ел элек каләмдәшненең 50 еллык юбилеес унаеннан Бикколда булуларын искә төшереп кенә калмыйча, кайбер проблемаларны да күтәреп:

— Ул чакта Гакыйл Сәгыйров та килгән иде, мәктәптә 25 бала укыганы да

хәтердә калган. Эмма мондай авылның киләчәгә бар. Әдәбиятның иң катлаулы жанры – нәсерне үз итүче язучы, журналист, публицист һәм жәмәгать эшлеклесе Ирек Диндаров иҗатын өйрәнү, аны халыкка житкерү буенча күп эшләнә бүген. Бу эшләрнең башында аның абыйсы Илдус тора, аның тырышлыгы белән менә шушындый күркәм чараплар оештырыла. Ирек әдәбиятка ныклап кереп барган мәлендә, бик иргә арабыздан китте. Планиары гаять зур иде анын. Хакимият белән милли хәрәкәт арасындагы мәнәсәбәтләрне чагылдырган «Азатлык мәйданы» дигән китап яза башлаганын да белә идем. 1998 елда Казанга барып, Татарстан Язучылар берлегенгә кабул ителеп кайтканын да яхши хәтерлим әле. Без аны Чаллыда жыелышып котлаган, иҗади уныштар теләгән идең. Тик ни аяныч, татар әдипләре тупланган ике томлык «Эдипләребез» дигән жыентыкта Чаллыда иҗат иткән Татарстан язучылар берлеге әгъзалары Ирек Диндаровның. Хәниф Хөснүллинның һәм Занидә Гомәрованың исемнәре юк. Озакка сузмыйча, шул хатаны төзәтергә кирәк, – дигән сүзләре киләчәккә бурыч буларак кабул ителде.

Рәис ЗАРИПОВ.